

A BÜNTETŐ JOGSZABÁLYOK MÓDOSÍTÁSÁRÓL

• A kormány változtatni kíván a Büntető törvénykönyv egyes szakaszain. A javaslatnak vannak üdvözlendő és vitatható rendelkezései.

Az Általános részi módosításokról

• A Btk-t módosító 1998. évi LXXXVII. novellának az általános részt érintő rendelkezései olyan mértékben megkötötték az ítélező bírák kezét, hogy lényegében általános iskolai matematikai feladattá silányították a büntetés kiszabását. **A javaslat olyan jogszabályi környezetet kíván helyreállítani, amely a bírák lehetőségeit nem korlátozza** indokolatlanul a büntetékiszabás során: eltörli a büntetékiszabási középmértéket, és az enyhítő szakasz alkalmazását nem köti olyan feltételekhez, melyek mellett csak kivételes esetben lehet eltérni a különös részi tényállásban meghatározott büntetési tételkerettől. Az 1998-as módosítás azt eredményezte, hogy a bírák sokszor meggyőződésük ellenére voltak kénytelenek olyan határozatokat hozni, amelyek eltúlzott, méltánytalan, bár formálisan jogszerű szabadságelvonást jelentettek.

• **A javaslat egyéb, az Általános részt érintő változtatásaival is egyetértünk**, mert azok egy olyan büntetékiszabási gyakorlatot állítanak helyre, melyben a bírák ismét lelkiismeretük és meggyőződésük szerint egyéniesített büntetéseket szabhatnak ki.

Az újszülött megölése bűncselekmény (Btk. 166/A. §) eltörléséről

• A javaslat hatályon kívül kívánja helyezni az újszülött megöléséről rendelkező 166/A. Btk. §-t, mely így szól:

„166/A. § Az a nő, aki születő gyermekét a szülés alatt, vagy közvetlenül a szülés után megöli, büntetett követ el, és két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

• Álláspontunk szerint a tervezett hatályon kívül helyezés és az indoklásban foglaltak két okból sem megalapozottak.

1. Az újszülött megölésének külön, privilegiált tényállásban való szabályozása nem a sértett, hanem **az elkövető speciális helyzetére való tekintettel** született meg, azt csak és kizárólag a szülő nő esetében lehet alkalmazni, szigorú időkorlátok között („a szülés alatt vagy közvetlenül a szülés után”). Különleges helyzetben lévő elkövetői körrel van szó: a **szülő nő speciális fizikai állapot**a, a szüléssel járó testi fájdalmak, az esetleg bekövetkező jelentős vérvesztés, illetve az ehhez kapcsolódó egyéb állapotváltozások olyan pszichikai állapotot, kétségbeesést, zavart idézhetnek elő, mely az elkövető tudatát, **beszámítási képességét is érintheti**. Olyan állapotról van szó, amely az emberölés alaptényállását megvalósító elkövetőnél fel sem merülhet.

Semmiképpen sem tartjuk tehát indokoltnak, hogy a törvény a szülő nő által újszülött gyermeke sérelmére elkövetett emberölést különbségtétel nélkül, a

szándékos emberölés tényállása alatt rendelje büntetni, figyelmen kívül hagyva ezáltal egy, a tudatot akár súlyosan is befolyásolni tudó állapotot.

2. A javaslat indoklása szerint a hatályon kívül helyezésre azért van szükség, mert „(a hatályos jog nehezen feloldható elmentmondása az, hogy egyrészt a leg súlyosabb minősítés alá esik a tizennegyedik életévét be nem töltött személy sérelmére elkövetett emberölés, ugyanakkor az elvileg ugyanezen minősítés alá eső emberölési cselekmény privilegiált elbírálás alá esik, ha azt a szülő nő a gyermeke sérelmére a szülés alatt vagy közvetlenül a szülés után követi el”).

• Az indoklás által felvetett két esetkör – az újszülött megölése és a tizennegyedik életévét be nem töltött személy megölése – közötti ellentmondás csak látszólagos. Két különböző elkövetői körrel van szó: az újszülött megölését csak és kizárólag az újszülött anyja, a szülő nő követheti el, míg a 166. § (2) bek. i) pont szerinti, tizenévesen aluli sértett sérelmére elkövetett emberölés tettese bárki lehet. A szülő nő esetében kizárólag a 166/A. § érvényesül, mint a 166. §-ban megfogalmazott alapesethez képest különleges – és külön is szabályozott – eset. Minthogy azonban a javaslat a 166. § (2) bek. i) pontjában megfogalmazott minősített esetet – mely pontosan a tizennegyedik életévét be nem töltött sértett esetére vonatkozik – szintén hatályon kívül kívánja helyezni, nem világos, milyen ellentétről is szól az indoklás. Ha ez a minősített eset kikerül a Btk.-ból, akkor végképp nincs mivel ellentmondásba kerülnie az újszülött megölése tényállásának.

• A fentiekre való tekintettel a TASZ rendkívül elhibázott lépésnek tartaná az újszülött megölése tényállás hatályon kívül helyezését: **a privilegizált tényállásra** a szülő nő, mint elkövető speciális helyzete alapján **feltétlenül szükség van**.

A Btk. drogjogi változásairól

• A szigorító 1998. évi LXXXVII. törvény hatásai:

➡ **Az 1999. március 1-jétől hatályos szabályozás leszűkítette a büntető útról elterelhetők körét a kábítószerfüggő fogyasztókra**, ugyanakkor a felnőtt korú alkalmi szerhasználók esetére bevezetett intézkedés – a vádemelés elhatalosítása – a gyakorlatban nem terjedt el.

➡ Azzal, hogy a módosítás során a fogyasztást önálló elkövetési magatartásként nevesítették, megteremtették annak az elvi lehetőségét, hogy büntetőeljárás induljon azok ellen, akik ártalomcsökkentő szolgáltatás keretében pl. steril fecskendőket biztosítottak drogfüggőknek, mivel a fogyasztás bűncselekmény elkövetéséhez biztosítottak eszközt. **A szigorított jogszabály nehézkes és több ponton ellentmondásos szerkezete** azt eredményezte, hogy **nem volt egységes a jogalkalmazás** többek között a halmazati kérdések megítélésében, és ezeket az ellentmondásokat egy jogegységi eljárásban sem lehetett volna feloldani.

➡ A hatályos szabályozás **legkritikusabb pontja a fiatalkorúakat érintő minősített eseti kör**, mégpedig azért, mert abban az esetben, ha egy felnőtt korú elkövető 18 éven alulinak ad át akár csak egyetlen alkalommal, akár csak egyetlen adag kábítószer, akkor a legkedvezőbb esetben is csak arra van lehetőség, hogy 3 év végrehajtandó szabadságvesztést szabjanak ki vele szemben. Ilyen eset volt B. Balázs kaposvári fiatal ügye is, aki 2001. szeptembere óta tölti 3 éves börtönbüntetését.

Észrevételek az előterjesztéshez:

➡ A javaslat nem jelöli meg a fogyasztást önálló elkövetési magatartásként, a privilegizált kör továbbra is a csekély mennyiséghez kapcsolódik. A korábbi, a fogyasztásra megszerzett kábítószer mennyiségeket összegző gyakorlat – melyet az LB 1998/5.

sz. jogegységi döntése is alátámasztott – visszatérésének problematikáját a tervezett Btk. 286/A. § **megfelelően rendezi**.

➡ A javaslat előkészítése során a véleményezésre megküldött tervezetbe bekerült, hogy a csekély mennyiségű droggal vétséget elkövetők büntetési tételeinél a szabadságvesztésen kívül **valószínűleg a közérdekű munka és a pénzbüntetés lehetősége** is rendelkezésre álljon. A kormány által elfogadott javaslat azonban már nem tartalmazza e szankciókat, kizárólag a szabadságvesztés büntetést. A TASZ álláspontja szerint fontos lenne, hogy e **büntetési nemek** az 1999-et megelőző megoldáshoz hasonlóan **visszakerüljenek a törvénybe**. Így azoknak az esetekben, akik bár csak vétséget követtek el, de nem kívánják, vagy nem tudják az elterelést igénybe venni, a bíróságnak nem kellene feltétlenül szabadságvesztésben gondolkodnia, a pénzbüntetés és a közérdekű munka lehetősége révén **érvényesülhetne a fokozatosság elve a büntetés kiszabásakor**.

➡ A hatályos jogszabály a kábítószerfüggő elkövető esetében a drog saját használatra történő birtoklásához, tartásához nem kapcsol mennyiségi megszorításokat, ill. súlyosabban minősülő esetet, abból a megfontolásból, hogy amennyiben **a drogfüggő** magánál tartott napi adagja meghaladná a Btké-ben meghatározott csekély mennyiség felső határát, **ne essen el az elterelés lehetőségétől**. A javaslat szerint a kábítószerfüggőnél a csekély és alapeseti mennyiségre elkövetés esetén érvényesülhet a büntethetőséget megszüntető ok [283. § e) pont].

➡ A „kábítószerfüggő személy felhasználásával” minősített eseti tényállási elem nyilván azt célozza, hogy az a kereskedő, aki a drogbeteget annak kiszolgáltató helyzetét felhasználva vonja be a kábítószer terjesztésébe, raktározásába vagy szállításába, súlyosabb joghátránnyal számoljon, ezzel visszatartva a kereskedőket attól, hogy kihasználják a nekik esetleg eladósodott vevőket. **Aggályos azonban**, hogy ezt a minősített esetet kellene alkalmazni akkor is, ha egy nem kábítószerfüggő személy egy általa tudottan drogfüggő személytől vesz meg akár csak saját fogyasztás céljára alapeseti mennyiségű kábítószer, illetve akkor is, ha valaki drogos barátját kéri meg, hogy termesszenek együtt kendert, és az ültetvényen a növényi egyedek száma

meghaladja az öt tövet, **ezért e törvényhelynél feltétlenül pontosabb megfogalmazásra van szükség**.

➡ A terjesztői típusú magatartásoknál a minősített eseteknél már nem szerepel az üzletszerű elkövetés, amivel egyetértünk, hiszen a kereskedik és forgalomba hoz elkövetési magatartások ezt a tevékenységet lefedik. Az indokolásban is szerepel, hogy a javaslat elhagyja ezeknél a magatartásoknál az üzletszerűséget. Ugyanakkor a normaszöveg **a kábítószerfüggő elkövetőnél továbbra is tartalmazza a terjesztői típusú magatartásokra vonatkozóan az üzletszerűséget**, mint minősítő körülményt [282/C. § (3) bekezdés II. fordulat], és súlyosabban rendeli büntetni, mint a kereskedést és forgalomba hozatalt.

➡ A javaslat nem kívánja módosítani a Btké-nek a csekély és jelentős mennyiségre vonatkozó meghatározását. A szigorítás óta eltelt időszak azt igazolta, hogy az amfetamin esetében a 0,5 gr, mint **a csekély mennyiség felső határa, rendkívül alacsony érték**, s emiatt a kisebb terjesztők is gyakran a legsúlyosabban büntetett kategóriába kerülnek. Az amfetaminnél is gyorsan kialakul a tolerancia, viszont addiktív potenciálja nem olyan mértékű, mint a heroiné vagy a kokainé. Így meg kellene fontolni, hogy **az amfetamin esetében az MDA, MDMA (extasy) hatóanyaghoz hasonlóan 1 gr-ra módosítsák a csekély mennyiség felső határát**.

Mi az, ami a módosításból kimaradt?

• **A javaslatnak a visszaélés kábítószerrel bűncselekményt érintő szakaszaival a TASZ egyetért**, mivel azok egyrészt újra megteremtik az elterelés lehetőségét az alkalmi kábítószer-fogyasztók számára is, másrészt enyhítik az indokolatlan szigor a terjesztői típusú magatartásoknál. A javaslat nem pusztán visszaállítja az 1993-as helyzetet, hanem annál **jóval progresszívebb és ugyanakkor differenciáltabb** elbírálásra ad lehetőséget.

• A TASZ 1998 őszén igen komoly aggályokat fogalmazott meg az akkori kormány által előterjesztett és végül 1999. március

I-jén hatályba lépett Btk.-módosítással kapcsolatban. **„Európa legszigorúbb drogtörvényének”** az elmúlt négy évben **számos negatív hatása volt**, s ezen nem változtat az a tény sem, hogy bizonyos esetekben valójában nem a törvény, hanem annak nem kellően átgondolt kommunikációja volt felelőssé tehető a különböző káros következményekért. Feltétlenül le kell szögezni azt is, hogy a szigorítás eredményeként **nem csökkent sem a kábítószerfüggők, sem az alkalmi drogfogyasztók száma.**

- A szigorított szabályok **megváltoztatása** tehát feltétlenül **szükséges**. Ugyanakkor **a TASZ drogpolitikai álláspontja** változatlanul **az, hogy** a jelenlegi módosítás nem érint két olyan jogi problémát, amelyek esetében **reformra lenne szükség**.

- Jelenlegi törvényünk semmilyen különbséget nem tesz az egyes illegális drogok között, sem egészségkárosító hatás, sem „társadalmi veszélyesség” szerint. A Btk. szerint minden illegális kábítószer egy kategóriába esik. A javaslat nem szándékozik változtatni ezen a helyzeten. A TASZ álláspontja szerint **a drogok közti törvényi szintű különbségtételre feltétlenül szükség van**. A nemzetközi gyakorlat szerint még azokban az országokban is, ahol a magyar helyzethez hasonlóan a drogfogyasztót börtönbüntetéssel fenyegetik, különbséget tesznek az egyes szerek között. Hazánkban azonban ezt a differenciálást a törvény nem teszi meg, így például a marihuánával visszaélők a heroinnal kapcsolatba kerüléssel esnek megítélés alá. **Ez a megoldás mind a keresleti oldalra, mind a kínálati piacra kedvezőtlen hatással van.** A droghasználókat ugyanis ha elrettenteni nem is, de befolyásolni valóban lehet a tör-

vényi szabályozással. Jól mutatja ezt Hollandia esete, ahol a könnyű drogok 1976-os kvázi-legalizációja óta folyamatosan csökken a keménydrog-fogyasztók aránya, míg átlagéletkoruk a világon szinte egyedülálló módon nő. A jelenlegi helyzet-

A Társaság a Szabadságjogokért 1994-ben alakult jogvédő és jogfejlesztő nonprofit szervezet. Államhatalmi szervektől és pártoktól függetlenül működik, pénzügyi forrásait alapítványok és adományok biztosítják.

A Társaság a Szabadságjogokért tevékenysége az alábbi területekre terjed ki:

- a betegek jogainak védelmére;
- az ártalomcsökkentő drogpolitika elveinek megismertetésére;
- a személyes adatok védelmére;
- a közérdekű adatok nyilvánosságának elfogadtatására.

A Társaság a Szabadságjogokért jogfejlesztő tevékenysége során:

- kezdeményezi jogszabályok megalkotását, a jogalkalmazási gyakorlat megváltoztatását;
- felhívja a figyelmet az emberi jogi szempontok érvényesítésére a jogszabályok szakmai előkészítése során;
- a törvényjavaslatok parlamenti vitájára megjelenteti és a képviselőknek eljuttatja álláspontját.

A TASZ Álláspont című kiadványának eddig az alábbi számai jelentek meg:

1. Az egészségügyi adatok védelméről
2. A drogszabályok szigorításáról
3. Az egészségügyi törvény betegjogi rendelkezéseiről
4. A büntetőeljárás törvényjavaslatról
5. A drogszabályok szigorításáról
6. Az egészségügyi törvény módosításáról
7. A személyes adatok védelméről
8. A dajkaterhességről
9. Az Internet szabadságáról
10. Az abortusz-szabályok szigorításáról
11. Az egészségügyi közvetítői eljárásról
12. A nemzeti (drog)stratégiáról
13. A cselekvőképességgel, gondnoksággal összefüggő egyes törvénymódosításokról
14. Az egyházi törvény módosításáról
15. Az egészségügyi törvény módosításáról
16. A pszichiátriai otthonok új szabályairól
17. Az új büntetőeljárás törvény tervezett módosításáról
18. Az egészségügyi törvény tervezett módosításairól

ben azonban hazánkban a kevésbé veszélyes drogokat semmi sem választja el a komolyabb egészségkárosító szerektől, azt a **valótlan üzenetet** közvetítve a társadalom felé, hogy nincs különbség az egyes illegális szerek között. A differenciálás hiá-

nya a kábítószer kínálati oldalán elkövetett bűncselekményeket is kedvezőtlen irányba befolyásolja. Egyrészt, míg a marihuána árusítását ugyanolyan büntetéssel szankcionálják, mint a heroinét, jóval több kereskedő fogja az utóbbi szert árulni, hiszen

annak forgalmazásával – azonos kockázat mellett – magasabb haszon érhető el. Másrészt, amíg a szereket nem választják külön, sokkal nagyobb az esély például arra, hogy a marihuánás cigarettát kínáló kereskedő egyéb drogokat is forgalmazzon.

- A drogok differenciálására többféle megoldás is elképzelhető. A kábítószereket különböző veszélyességi osztályokba lehetne sorolni, s a büntetés mértéke ilyenkor a drog mennyiségén kívül annak fajtájától is függne. **A megkülönböztetésnek mind a kínálati, mind a keresleti oldali bűncselekmények elkövetőire ki kell terjednie**, fenntartva azt, hogy **a TASZ a fogyasztás teljes körű dekriminalizálásának a híve**.

- **A javaslat továbbra is fenntartja a drogfogyasztók büntetőjogi fenyegetettségét.** A TASZ álláspontja szerint sem az alkalmi droghasználók, sem a kábítószerfüggők büntetőjogi üldözése nem befolyásolja pozitívan a kábítószer-fogyasztási statisztikák alakulását. Beteg, drogfüggő emberek ugyanúgy nem a törvénykönyvek alapján döntenek szerfogyasztásukról, mint 15-16 éves kíváncsi kamaszok. **A drogfogyasztás büntetőjogi fenyegettségének nincs visszatartó ereje**, a fogyasztók

számának csökkenését csak megfelelő **felvilágosító és prevenciós programokkal** lehet elérni.

- Az elmúlt négy évben a korábbi trendnek megfelelően évről-évre emelkedett a kábí-

tószeres büntetőeljárások száma. 2001-ben 4332 eljárás indult kábítószerrel való visszaélés miatt. Elmondható ugyanakkor, hogy az amúgy is túlterhelt bűnüldözők a könnyebb ellenállás felé elmozdulva első-sorban nem a kényszerű elbűntetésekre, hanem az egyszerűen megoldható, fogyasztási típusú cselekményekre koncentrálnak. A droggal összefüggő **eljárások háromnegyede kizárólag kábítószer fogyasztása vagy tartása miatt indul**. Jellemző adat, hogy a fiatalok bűnelkövetők aránya **több mint kétszer olyan mértékben** nőtt a szigorítás óta, mint az összes drogos eljárás száma. Egyre több diákot és fiatalok utol a Btk. szigorja, a kérdés csak az: vajon hatékony-e a kábítószerrel szembeni fellépés, ha az a gyakorlatban gyakran azt jelenti, hogy 15-16 éves fiatalok válnak büntetőeljárások alanyaivá?

• A felmérések szerint a leginkább veszélyeztetett korosztály, a tinédzserek körében a korábbi évek gyakorlatával szemben 2000-ben megállt a kábítószerrel kipróbálók arányának növekedése. Kevésbé valószínű azonban, hogy ez a jelenség a Btk. szigorának a következménye. Egyfelől a legfris-

sebb adatok szerint 2001-ben ismét emelkedett a drogokat már kipróbáltak aránya a középiskolások körében, másfelől a TASZ álláspontja szerint a vizsgálatok értékelésekor hiba lenne figyelmen kívül hagyni a felméréskor érvényben levő büntetőjogi szabályokat és az azokról folytatott közbeszédet. 2000 volt az első olyan év, amikor teljes egészében az új drog-jogszabályok voltak érvényben, s anélkül, hogy a kutatásokat végzők szakmai kompetenciáját megkérdőjeleznék, nem tagadhatjuk, hogy a szigorításnak igen jelentős hatása lehet a drogproblémával kapcsolatos minden jelenségre, így a kérdőíves vizsgálatok eredményeire is. Legyen szó bár természetesen anonim vizsgálatokról, naivitás lenne azt feltételeznünk, hogy a 2000-re a köztudatba minden bizonnyal nagymértékben „beépült” drogjogi szigor nem befolyásolja kedvezőtlenül a fiatalok őszinteségét.

• Hangsúlyozzuk, hogy **a drogfogyasztás dekriminalizálása nem jelentené a kábítószer legalizálását**. Dekriminalizálás esetén a kis mennyiségű drog saját célra történő megszerzését, tartását és fogyasztását nem büntetné a törvény, ez

azonban nem jelentené azt, hogy a drogok átadása vagy az azokkal való kereskedés ne lenne bűncselekmény. **A kábítószerhez való hozzájutás** nem hogy könnyebb, hanem valószínűleg **nehezebb lenne**, hiszen a fogyasztók üldözésének megszűnésével a felszabaduló rendőri erőket a kábítószer-kereskedők elfogására lehetne fordítani. Az utóbbi évek nyugat-európai példái bizonyították, hogy **a drogfogyasztás dekriminalizálása nem jár együtt a fogyasztás jelentős mértékű növekedésével**, de javítja a kereskedőkkel szembeni rendőri fellépés hatékonyságát.

☞ Álláspontunk szerint **az önrendelkezési jogot tiszteletben tartó törvényhozás a saját használatra szolgáló kis mennyiségű kábítószer birtoklását és megszerzését nem kriminalizálhatja**. Az Európai Unió számos tagállamában is ebbe az irányba halad a jogalkotás és jogalkalmazás, különös tekintettel a kanna-bisz-származékokra. **A fogyasztót megkímélő büntetőpolitika hatékonysága** a tapasztalatok szerint **nem kisebb**, mint a prohibíciót a fogyasztókra is kiterjesztő gyakorlaté.

Kiadta a

TASZ

T Á R S A S Á G A S Z A B A D S Á G J O G O K É R T

2002 OKTÓBERÉBEN

1114 BUDAPEST,
Eszék utca 8/B. fszt. 2.
Tel./Fax: 209-0046; 279-0755
e-mail: tarsasag@elender.hu
<http://www.tasz.hu>
Adószám: 18067109-1-41